

ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (1904-2004)

ΤΕΧΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η δομή του Λευκώματος απαρτίζεται, όπως ήδη έχουμε αναφέρει από δύο άξονες: α) την *Βάση Βιογραφικών και Επιστημονικών Δεδομένων των Διδασκόντων, 1904-2004*, β) Τα *Προγράμματα Μαθημάτων, 1904-2004*. Πριν προχωρήσουμε στα βασικά τεχνικά ζητήματα που σχετίζονται με την άρθρωση των αξόνων, καθώς και σε κάποιες διευκρινίσεις, σχετικές με την ιδιαίτερη ιστορική διαδρομή του κάθε Τμήματος της Σχολής Θετικών Επιστημών, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι τα στοιχεία που παρουσιάζουμε στο διαδίκτυο αποτελούν προϊόν επανειλημμένων διασταυρώσεων, διορθώσεων και ελέγχων μεταξύ των δύο φορέων που έχουν αναλάβει την υλοποίηση του Λευκώματος: της Σχολής Θετικών Επιστημών (και ειδικότερα των μελών της Επιτροπής), και του Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Αθηνών· δεδομένο που επηρέασε τους χρόνους και τους ρυθμούς των εργασιών. Η παρουσίαση της πλειοψηφίας της ύλης στο διαδίκτυο στοχεύει να εξασφαλίσει μία ακόμη, τελική ευκαιρία οριστικών παρατηρήσεων, συμπληρώσεων και διορθώσεων. Έτσι, ελπίζουμε ότι θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε με ασφάλεια στην ολοκληρωμένη έντυπη μορφή του, στο προσεχές χρονικό διάστημα. Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί η ενότητα και η αρτιότητα των στοιχείων, το υλικό θα είναι προσβάσιμο μόνο για ανάγνωση, και όχι για οποιοδήποτε είδους επέμβαση. Θα σας παρακαλούσαμε τυχόν διορθώσεις ή παρατηρήσεις να μας τις αποστείλετε, σε κείμενο word, και εμείς θα τις περάσουμε ηλεκτρονικά.

Α. Βάση Βιογραφικών και Επιστημονικών Δεδομένων των Διδασκόντων, 1904-2004.

♦ Την ευθύνη της συλλογής, συγκέντρωσης και επεξεργασίας των βιογραφικών και επιστημονικών δεδομένων που αφορούν στην περίοδο 1905-1982 την είχε το *Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών*.

♦ Κατά την προσπάθεια συλλογής των βιογραφικών και επιστημονικών στοιχείων των διδασκόντων διερευνήθηκαν, σε μεγάλο βαθμό, όλοι οι πιθανοί χώροι άντλησης σχετικού υλικού: κατά κύριο λόγο αρχειακές σειρές, επίσημα δημοσιεύματα και βιβλιογραφία (ενδεικτικά αναφέρουμε: Πρακτικά της Φυσικομαθηματικής Σχολής,

Πρακτικά της Συγκλήτου, αρχειακό υλικό που αφορά στην Σχολή, Επετηρίδες του Πανεπιστημίου Αθηνών, βιογραφικά λεξικά, εγκυκλοπαίδειες και σχετική βιβλιογραφία). Τα στοιχεία αυτά εισήχθησαν σε μια διευρυμένη βάση δεδομένων, τα περισσότερα πεδία της οποίας σας παρουσιάζουμε σήμερα. Οι ελλείψεις, τα κενά που παρατηρούνται αιτιολογούνται είτε στην βάση της αποσπασματικής ενίοτε αναγραφής των αντίστοιχων δεδομένων στις Επετηρίδες του Πανεπιστημίου Αθηνών, είτε στην δυσκολία ανεύρεσης βιογραφικών στοιχείων στην οικεία βιβλιογραφία και στα λεξικά- ειδικότερα δε για στοιχεία που ανιχνεύονται στις αρχές του αιώνα μας- είτε στην απουσία συγκεκριμένων τόμων Επετηρίδων του Πανεπιστημίου. Πριν την τελική έντυπη έκδοση, ελπίζουμε να είμαστε σε θέση να καλύψουμε όσο το δυνατόν περισσότερα κενά πεδία.

♦ Από την καταγραφή των βιογραφικών και επιστημονικών δεδομένων αφήσαμε έξω (στην πλειοψηφία τους) τους υφηγητές που δεν συνεχίζουν την εκπαιδευτική τους θητεία και στις άλλες βαθμίδες- δεδομένου, ότι για αυτές τις περιπτώσεις το αρχειακό και δημοσιευμένο υλικό δεν παρέχει παρά ελάχιστες πληροφορίες, και ως εκ τούτου η συμπλήρωση των πεδίων καθίσταται αδύνατη.

♦ Η συγκέντρωση των βιογραφικών και επιστημονικών δεδομένων των διδασκόντων για την περίοδο 1982-2005 έγινε με την ευθύνη της Σχολής Θετικών Επιστημών, και ειδικότερα σε άμεση συνεργασία με τους εκπροσώπους που ορίστηκαν από το κάθε Τμήμα (και οι οποίοι συμμετείχαν στην οικεία Επιτροπή). Πιο συγκεκριμένα, οι αντίστοιχες φόρμες συμπληρώθηκαν στην πλειοψηφία τους από τους ίδιους τους εν ενεργεία διδάσκοντες. Για τους παλιότερους, είτε για αυτούς που έχουν αποχωρήσει ή θητεύουν σε άλλο Πανεπιστήμιο, οι φόρμες συμπληρώθηκαν από τους εκπροσώπους του εκάστοτε Τμήματος στην Επιτροπή και σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους. Και στην παρουσίαση αυτών των στοιχείων παρατηρούνται κενά ή και τυχόν λάθη, που σε μια τελική μορφή, και με την συνεργασία και πάλι των εκπροσώπων της Επιτροπής ελπίζουμε να εκλείψουν. Επιπλέον, από την καταγραφή αυτής της περιόδου, απουσιάζουν κάποιοι διδάσκοντες οι οποίοι δεν μας έστειλαν πίσω- παρά τις επανειλημμένες κρούσεις των εκπροσώπων των Τμημάτων και της Κοσμητείας- συμπληρωμένη την φόρμα με τα βιογραφικά και επιστημονικά τους στοιχεία. Προσδοκούμε ότι η «δοκιμαστική» παρουσίαση του Λευκώματος στο διαδίκτυο, θα αποτελέσει μια καλή αφορμή για να συγκεντρώσουμε τελικώς όσα από τα στοιχεία

υπολείπονται, προκειμένου να έχουμε μια ολοκληρωμένη, σύγχρονη ταυτότητα του κάθε Τμήματος, άρα και της Σχολής Θετικών Επιστημών.

♦ Τέλος, προσπαθήσαμε η ηλεκτρονική εισαγωγή των στοιχείων να υλοποιηθεί όσο πιο ορθά και πιστά γίνεται· συναντήσαμε προβλήματα σε σχέση με την χρήση διαφορετικών γλωσσών, ειδικών συμβόλων και μαθηματικών τύπων, με αποτέλεσμα να εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια σημεία που να χρίζουν διόρθωσης. Ελπίζουμε ότι στην έντυπη, τελική μορφή αυτά τα εμπόδια θα ξεπεραστούν.

B. Προγράμματα Μαθημάτων

♦ Ιδιαίτερη βαρύτητα και σπουδαιότητα δώσαμε κατά την διαμόρφωση και επεξεργασία των στοιχείων που απεικονίζουν την εξέλιξη των γνωστικών αντικειμένων και των μαθημάτων. Το εγχείρημα αυτό, δύσκολο και επίπονο, νομίζουμε ότι μπορεί να αποδειχθεί πολλαπλά γόνιμο και ωφέλιμο και στην συνέχεια: να αποτελέσει την αφετηρία για την διεξαγωγή ειδικότερων ερευνών, αλλά και ευρύτερων συγκριτικών επιστημονικών προσεγγίσεων.

Στόχος των πινάκων είναι να καταγράψουν την γενεαλογία των μαθημάτων που διδάχτηκαν σε κάθε Τμήμα κατά την περίοδο 1904-2004, αφετέρου να παρακολουθήσουν την ταυτότητα των επαγγελματικών δεξιοτήτων των τελειοφοίτων της Σχολής κατά την ίδια ιστορική διάρκεια. Ειδικότερα, στις τρεις στήλες του εκάστοτε πίνακα απεικονίζονται πληροφορίες σχετικές με το πότε ξεκίνησαν να διδάσκονται τα μαθήματα, ποιά περίοδο διδάχτηκαν και από ποιούς, πώς μετονομάστηκαν και αν συνοδεύονταν από ασκήσεις ή και εργαστήρια. Εκτός από τους πίνακες των Τμημάτων Φυσικής, Μαθηματικών και Φαρμακευτικής, διαμορφώσαμε και για τα άλλα Τμήματα πίνακες μαθημάτων για το σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου (1904-2004), παρόλο που η θεσμική ίδρυση τους επήλθε μεταγενέστερα. Στόχος μας ήταν να ανιχνεύσουμε στα αρχαιότερα τμήματα την γενεαλογία των νεότερων Τμημάτων και των γνωστικών αντικειμένων που εντάχθηκαν στα προγράμματα τους.

♦ Οι πίνακες των Μαθημάτων διαμορφώθηκαν για την περίοδο 1904-1982 βάσει των στοιχείων που αντλήσαμε από τις Επετηρίδες του Πανεπιστημίου Αθηνών. Την ευθύνη για την συγκρότηση αυτών των πινάκων την είχε το Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για την περίοδο 1982-2004 την ευθύνη της συγκέντρωσης του αντίστοιχου υλικού την είχε η Σχολή Θετικών Επιστημών και πιο συγκεκριμένα

οι εκπρόσωποι των Τμημάτων που μετείχαν στην Επιτροπή για το Λεύκωμα. Η εισαγωγή και κωδικοποίηση των στοιχείων έγινε στην συνέχεια, από τους συνεργάτες του Ιστορικού Αρχείου. Για την δεύτερη αυτή περίοδο, όπως συμφωνήσαμε σε συνεδρίαση της Επιτροπής, δεν αναγράφονται οι διδάσκοντες των μαθημάτων, δεδομένου ότι το πλήθος και η ποικιλία των σχετικών πληροφοριών ήταν αδύνατον να απεικονιστεί με πληρότητα και εγκυρότητα. Ωστόσο, στη βάση *Βιογραφικών και Επιστημονικών Δεδομένων των Διδασκόντων*, και πιο συγκεκριμένα από το πεδίο «μαθήματα» μπορεί κανείς να αντλήσει την σχετική πληροφορία.

♦ Η σειρά με την οποία ταξινομούνται τα μαθήματα που διδάσκονταν σε κάθε Τμήμα ακολουθεί μία λογική καταρχάς θεματική και κατά δεύτερον χρονολογική. Συγκεκριμένα, για κάθε Τμήμα παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά πρώτα τα βασικά μαθήματα που προσδιόριζαν την ιδιαίτερη ταυτότητα του Τμήματος, στη συνέχεια τα συναφή μαθήματα που αποτελούσαν βασικό αντικείμενο συγγενικών Τμημάτων της Φυσικομαθηματικής Σχολής και τέλος, τα μαθήματα ανθρωπιστικών επιστημών που διδάχτηκαν από καθηγητές της Φιλοσοφικής. Για να είναι δυνατή η απεικόνιση της ιστορικής εξέλιξης και πορείας των μαθημάτων έγιναν ορισμένες συγχωνεύσεις (π.χ. Άλγεβρα Ι και Άλγεβρα ΙΙ συγχωνεύθηκαν σε Άλγεβρα), αν και γενικώς έγινε προσπάθεια για όσο το δυνατόν λεπτομερέστερη καταγραφή. Οι χρονολογίες στην στήλη των ασκήσεων αναφέρονται σε φροντιστήρια και εργαστήρια μέχρι το 1982, ενώ από το 1982 και μετά αναφέρονται μόνο σε εργαστήρια. Θεωρήσαμε ότι πρέπει να καταγράφεται τόση πληροφορία ώστε να μην ακυρώνεται η χρηστικότητα των πινάκων.

♦ Η έλλειψη στοιχείων για το ακαδημαϊκό έτος 1922-1923 και την περίοδο 1940-1948 αιτιολογείται από την απουσία των αντίστοιχων Επετηρίδων. Επιπλέον, τα κενά που παρατηρούνται στην στήλη των διδασκόντων οφείλονται στην απουσία στοιχείων στις αντίστοιχες Επετηρίδες.

♦ Οι αγκύλες στην ονομασία των μαθημάτων δηλώνουν ότι ο τίτλος του μαθήματος ενίοτε εμφανιζόταν στις Επετηρίδες και με τον όρο εντός της αγκύλης (π.χ. το μάθημα [Γενική] Ζωολογία εμφανίζεται στις Επετηρίδες άλλοτε ως Γενικής Ζωολογία και άλλοτε ως Ζωολογία). Οι παρενθέσεις χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν διαφοροποιήσεις ως προς τον τίτλο και το αντικείμενο του διδασκόμενου μαθήματος. Οι τίτλοι των μαθημάτων αναγράφονται στην γλώσσα που απαντάται το κάθε μάθημα στις Επετηρίδες το πρώτο ακαδημαϊκό έτος που άρχισε να διδάσκεται.

♦ Η ανοιχτόχρωμη διαχωριστική γραμμή χωρίζει τους πίνακες σε προ του 1982 και μετά του 1982 εποχή, δηλαδή όταν με τον Νόμο Παλίσιο καταργήθηκαν οι έδρες και κάθε Τμήμα αυτονομήθηκε.

Διευκρινίσεις:

♦ Ειδικότερα για το Τμήμα Φυσικής ο αντίστοιχος πίνακας καλύπτει την περίοδο 1904-1987, και όχι το σύνολο της υπό εξέτασης περιόδου, δηλαδή 1904-2004. Ο λόγος είναι ότι το Τμήμα Φυσικής δεν μας έστειλε καθόλου στοιχεία για το διάστημα 1987-2004 και έτσι η κατάρτιση του πίνακα μόνο μέσα από τις Επετηρίδες προέκυπτε προβληματική και αποσπασματική. Ελπίζουμε, ότι μέχρι την τελική έντυπη έκδοση και εφόσον λάβουμε τα απαραίτητα δεδομένα, να μπορέσουμε και σε αυτήν την περίπτωση να ολοκληρώσουμε την απεικόνιση των μαθημάτων.

♦ Το Τμήμα Χημείας ιδρύεται το 1919· τα δεδομένα του πίνακα που αναφέρονται στην περίοδο 1904-1919, αντλούνται από την ιστορία των δύο παλαιότερων Τμημάτων, Φυσικής και Μαθηματικών.

♦ Στο Τμήμα Φαρμακευτικής εντοπίζονται κάποια κενά στα ονόματα των διδασκόντων που αιτιολογούνται από την συνθήκη ότι οι διδάσκοντες καθηγητές ανήκαν στο προσωπικό της Ιατρικής Σχολής.

♦ Ακολουθώντας τις αποφάσεις της Επιτροπής, διαμορφώσαμε έναν ξεχωριστό πίνακα μαθημάτων για το Τμήμα Φυσιогνωσίας και Γεωγραφίας. Το Τμήμα αυτό ιδρύεται το ακαδημαϊκό έτος 1935-1936· την γενεαλογία των μαθημάτων του Τμήματος αυτού (για τα έτη 1904-1935-1936) θα την ανιχνεύουμε στο Τμήμα Φυσικής. Ο διαχωρισμός παρουσιάζεται με την σκουρόχρωμη γραμμή. Το Τμήμα Φυσιогνωσίας και Γεωγραφίας δέχτηκε τους τελευταίους φοιτητές το ακαδημαϊκό έτος 1969-1970, αλλά στην πράξη συνέχισε να λειτουργεί έως και το ακαδημαϊκό έτος 1975-1976.

♦ Το Τμήμα Βιολογίας ιδρύθηκε το ακαδημαϊκό έτος 1970-1971. Τα μαθηματά του όμως διδάσκονταν ήδη από το 1905-1906 στο Τμήμα Φυσικής, έως ότου εντάχθηκαν στο πρόγραμμα του Τμήματος Φυσιогνωσίας και Γεωγραφίας, το ακαδημαϊκό έτος 1935-1936. Οι σκουρόχρωμες διαχωριστικές γραμμές σηματοδοτούν αυτές τις δύο μεταβάσεις.

♦ Το Τμήμα Γεωλογίας και (Γεωπεριβάλλοντος) ιδρύθηκε το ακαδημαϊκό έτος 1970-1971. Τα μαθήματά του όμως διδάσκονταν ήδη από το 1905-1906 στο Τμήμα

Φυσικής, έως ότου εντάχθηκαν στο πρόγραμμα του Τμήματος Φυσιογνωσίας και Γεωγραφίας, το ακαδημαϊκό έτος 1935-1936. Οι σκουρόχρωμες διαχωριστικές γραμμές σηματοδοτούν αυτές τις δύο μεταβάσεις.